

Filosofování

Lidé a společnosti mají vždy tendenci se zabydlit a vytvořit si prostředí, kde se cítí dobře a „doma“. Filosofie bude vždycky tento domácí klid rušit poukazováním na různé temné kouty takové „domácnosti“ a zejména na naléhavé problémy, před které je tato „domácnost“ postavena a na které většinou není vůbec připravena. Proč to filosof dělá, když mu to přináší jen svízele? Proč se nesnaží být společnosti užitečný, tak aby se obecně uznávalo, že si zaslouží „doživotní pobyt v prytaneiu“? Proč už tento nárok sám zní ve společnosti obvykle provokativně? To souvisí se samotnou povahou filosofie. Jak její jméno napovídá (ovšem v řečtině), jde tu o její lásku k moudrosti a touhu po moudrosti. V pozadí je tu ovšem přítomna myšlenka, že většina lidí po moudrosti (doopravdy) nebaží, nýbrž spíše po docela jiných věcech. Většina – v onom starém pojetí – je nemoudrá a nechce ani být moudrá, ale chce se prostě dobře mít, chce si žít spokojeně a dobře a problémy „nechávat koňům“, neboť mají „větší hlavu“. Už tato základna sama je čímsi provokujícím; málokterý politik by si dnes dovolil na velkém shromáždění prohlásit, že většina přítomných má je „přízemní zájmy“ a že se nestará o „vyšší věci“. Když to někdy musí nějak naznačit, musí si počínat velice obezřele a takticky. Filosof má tendenci to vždycky říci přímo a bez okolků. Proč? Je to snad otázka jeho letory, jeho nekultivovanosti, nevychovanosti? Nikoliv; jde o to, že tam, kde jde o moudrost, okolky a opatrnost a přizpůsobování se situaci atd. jsou prvním krokem k selhání, k opuštění oné první a největší lásky, jíž je moudrost. – Ono to slovo dnes nezní nejpřesvědčivěji, a proto bude lépe je zaměnit za jiné, totiž za „pravdu“. Není to žádná svévole; první provedl tuto záměnu už sám Platón, u něhož nacházíme vůbec nejstarší literární doklad výkladu nejen slova „filosofie“, ale také jejího smyslu a poslání. Platón ve své Hostině nechá Sókrata vzpomínat, jak jej uváděla do filosofie „žena znalá božských věcí“ a zřejmě neznalá nebo nedostatečně znalá filosofie, totiž jakási Diotima. A nechá Sókrata mluvit o filosofování, tj. o milování moudrosti, ve významu zcela rovnocenném s milováním pravdy (FILOSOFEIN = FILALÉTHEIN).

(Berlín, 930225-2)